

В. А. Дмитрук,
кандидат технічних наук
(Національний університет "Львівська політехніка",
Центр математичного моделювання ІППММ ім. Я. Підстригача НАН України)
dmytruk15@gmail.com;
А. А. Медведів,
кандидат філологічних наук, професор
(Міннеаполіс, США)
amedvediv@gmail.com;
А. А. Дмитрук,
аспірант
(Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна)
dzihikosan@gmail.com

МАРСІАНСЬКА ЛЕКСИКА В РОМАНІ ГЕРБЕРТА УЕЛЛСА "ВІЙНА СВІТІВ"

У статті розглянуто особливості лексики науково-фантастичного роману "Війна світів" англійського письменника Герберта Уеллса, в тому числі її переклад на українську мову. Показано, як загальнонавчальні та загальнонаукові слова перетворюються в термінологізовані лексичні одиниці. Це відбувається шляхом семантичної трансформації, метафоризації та метонімізації. Автори вважають, що рівень термінологізації слів залежить від їх оточення словами з тієї самої групи понять. Переклад лексики виконувався контекстуальним способом, так само як і способом семантичних та метафоричних перетворень.

Ключові слова : лексичні особливості, загальнонавчальні слова, загальнонаукові слова, термінологізація, семантична трансформація, метафоричне перетворення.

Постановка проблеми. Розглядаючи взаємозв'язок науково-технічного мовлення з іншими функціональними стилями української та іноземних мов, варто, як нам здається, згадати про термінологічну лексику зарубіжних художніх творів. Адже стан цього мовлення відображає рівень технічного та наукового прогресу у тій або іншій країні.

Мета статті – здійснити лексико-семантичний аналіз використаних термінологічних одиниць в науково-фантастичному романі "Війна світів" англійського письменника Герберта Уеллса, в тому числі їх українського варіанту перекладу, здійсненого Дмитром Паламарчуком; виявити стилістичні аспекти функціонування термінологічних одиниць в романі та з'ясувати особливості процесу термінологізації загальнонавчальних слів у текстах художнього стилю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тлумачний словник англійської мови Вебстера дає таке визначення терміна як мовної одиниці: Term is a word or expression that has a precisely limited meaning in some uses or is peculiar to a science, art, profession, trade or special subject [1: 58] (Термін – це слово або вираз, який має точно визначене значення в певних випадках вживання, або який є притаманний науці, мистецтву, професії, торгівлі, чи якомусь особливому об'єкту).

У цьому визначенні саме вживання терміна, його застосування стоїть на першому місці.

Спроби окреслити термін як мовну одиницю та виявити його лінгвістичні та стилістичні прикмети під час його вживання в неоднорідних видах текстів у різних функціональних стилях мовлення здійснювало багато дослідників: Г. О. Абакумова, В. Л. Карпова, Т. В. Катиш, Т. К. Молодід, Є. В. Панаєва, О. Д. Пономарів та багато ін.

О. Д. Пономарів, автор "Стилістики", дотримуючись думки, що стилістична функція терміну визначається саме різновидом стилю тексту, де термін вжито, пропонує вивчення термінів, наприклад, у художній літературі, про яку він пише так: "Входячи в різні жанри художньо-белетристичного стилю, термінологічна лексика набуває виразних стилістичних функцій" [2: 95].

Найбільше термінологічних одиниць містять літературні твори жанру фантастики, в яких зазвичай описуються найновіші досягнення людства, або навіть змальовуються технології майбутнього. В цьому плані необхідно згадати про одного з перших англійських письменників, який зацікавився науково-фантастичною тематикою - Гербертом Уеллсом (1866-1946). В кінці XIX та на початку XX століття Великобританія як одна з Європейських країн була більш розвинутою і тому могла бути прикладом для України, яка за свідченнями очевидців [3: 67] значно відставала, не тільки з точки зору своїх наукових та технічних досягнень, але й з точки зору їх відображення в художній літературі і зокрема в науково-фантастичних творах. Доцільно провести лексико-стилістичний аналіз взаємозв'язків науково-технічного мовлення з іншими функціональними стилями української та англійської мов, зокрема, на основі науково-фантастичного роману Герберта Уеллса "Війна світів".

Виклад основного матеріалу. Герберт Уеллс вважається основоположником англійського науково-фантастичного роману. Саме він у 1895 році розповів про подорож винахідника у далеке майбутнє в романі "Машина часу" (The Time Machine). Після того, в 1896 році він написав роман "Острів доктора Моро" (The Island of Dr. Moreau), в 1897 році "Невидимець" (The Invisible man) і в 1898 році "Війна світів" (The War of the Worlds), в 1901 році "Перші люди на місяці" (The First Men in the Moon).

Правда, в європейській літературі засновником жанру наукової фантастики був французький письменник Жюль Верн, який ще в 1865 році надрукував "Подорож від Землі до Місяця" (De la Terre a la Lune) і "Навколо Місяця" (Autour de la Lune), в 1869 році "Двадцять тисяч лье під водою" (Vingt milles lieux sous les mers), в 1874 році "Таємничий острів" (L'Île mysterieuse), в 1886 р. "Робур-Завойовник" (Robur le Conquerant), в 1892 році "Замок у Карпатах" (Le chateau des Carpathes), в 1904 р. "Володар світу" (Maitre du Monde). У цих романах Жюль Верн майстерно оповідав про незвичайні пригоди своїх героїв, творців нових технічних досягнень: космічної ракети, підводного човна, приладу, який став попередником телевізора, апарату, який міг рухатись під водою, на землі і в повітрі [4].

Що стосується Герберта Уеллса, то "його захоплення соціальним та науковим прогресом дещо відрізняло його від фантазій Жуля Верна", пише The Oxford Companion to English Literature [5: 1155]. Його роман "Війна світів" з'явився, як зазначено вище, в кінці XIX століття і дуже швидко був перекладений на багато мов, в тому числі на російську. Українською мовою він був надрукований у 1977 р. в книжці, в якій були ще три вищезгадані романи. "Війну світів" переклав Дмитро Паламарчук.

Роман присвячений подіям далекого майбутнього. Вони пов'язані з появою на планеті Земля мешканців із планети Марс, яких автор називає Марсіанами. Він оповідає, як вони прибувають на Землю, які ворожі дії вони ведуть по відношенню до Землян, як Земляни воюють з ними і захищають свою країну та не дозволяють прибульцям запанувати на ній.

Якими ж засобами мови описує письменник всі ці події і, зокрема, за допомогою якої лексики він це робить? На перший погляд – марсіанської, бо марсіани прилетіли з планети Марс.

Але що це значить? Щоб правильно відповісти на це питання (а воно ж в українському мовознавстві практично майже не ставилось і не розглядалось), в даній роботі якраз і відбувається спроба встановити, яка загальнонавчана і яка термінологізована лексика вживається в цьому творі, які особливості цієї лексики, як вона узгоджується з текстом художнього твору і як вона перекладається українською мовою.

Для реалізації цього завдання варто, передусім, подивитись на лексику, яка використовується для опису планети **Марс** та планети Земля, тобто на термінологію, яку можна було б назвати марсіанською. До неї можна віднести такі лексичні одиниці: *Mars, Earth, sun, star, planet, meteorites, space, world, distance, heat, blaze, illumination, temperature, gas, fire, telescope, observatory, spectroscope, flight, generator, light, argon, eruption, searchlight, casting, spectrum analyses, conductivity, revolve, nebular* etc.

Всі перелічені терміноподібні слова входять в лексичний фонд української мови. Вони одержали певне термінологічне навантаження завдяки тому, що потрапили в текст з науковим змістом. Частина з них можна було б скоріше назвати не марсіанськими, а термінами з астрономії (*Mars, Earth, planet, meteorites, star, flight, observatory, telescope, spectrum analysis, revolve, space*). Спеціальних марсіанських термінів нам знайти в романі не вдалося.

Друга група слів *generator, casting, conductivity, distance, heat, blaze, light, temperature* - це звичайні загальнонаукові та загальнонавчані слова української мови з певним термінологічним забарвленням.

Розглянемо, як подібні лексичні одиниці виглядають безпосередньо в тексті:

The *planet Mars... revolves* about the *sun* at a mean *distance* of 140 000 000 miles, and the *light and heat* it receives from the *sun* is barely half of that received by this *world*. It must be, if the *nebular hypothesis* has any truth, older than our *world*, and long before this *earth* ceased to be *molten* [6: 8].

Виділені в наведеному уривку слова несуть певне термінологічне навантаження і вони відрізняються від інших слів саме деяким рівнем термінологічного забарвлення. Але чи можна вважати їх термінами? Адже головна ознака терміна – наявність у тексті його дефініції, тобто визначення за допомогою слів з тієї самої системи понять [7]. Виділені в уривку слова таких дефініцій не мають. Тому можливо краще називати їх терміноподібними лексичними одиницями, або термінами з неповним рівнем термінологічності (про рівні і ступені термінологічності) див. [8: 12-18].

Як би там не було, але більшість з цих терміноподібних слів є **загальнонавчаними** словами англійської мови і в українській мові мають адекватні словникові відповідники, хоча перекладатися можуть не обов'язково згідно зі словником. Нагадаємо, що "до загальнонавчаної лексики відносяться слова, які широко вживаються у всіх функціональних стилях мови, є загальними для всіх мовленнєвих різновидів" [9: 109]. Наприклад: *day, house, hour, book, woman, table, town, family, money, parents, government, teacher, father, picture* etc. Як правило, вони мають відповідні еквіваленти і в українській мові, і тому не мають особливих труднощів під час перекладу.

Друга група лексики, гадаємо, стосується істот, які прибули на землю, тобто **Марсіан** та **лігальних апаратів**, за допомогою яких вони висадились на землі. Ці транспортні космічні апарати автор, як це не дивно, називає дуже просто *циліндрами – cylinders*. Зрозуміло, що письменник з метою кращого

художнього опису добирає кілька синонімів, як наприклад: *star* (зірка), *invisible missile* (незриме ядро), *falling star* (летюча зірка), *projectile* (снаряд, куля), *shooting star* (летюча зірка), *meteorite* (метеорит). Деякі синоніми мають дуже чітке емоційне забарвлення, наприклад: *monster* (чудовисько), *titan* (титан), *the second monster* (це страховисько). Та найбільш символічним та емоційним виразом з метафоричним змістом є односкладова лексична одиниця *Thing* з великої літери, яка свідчить про особливо негативне відношення автора до транспортного засобу космічних прибульців і до них самих. Правда, вона ніде не перекладається так, як у словнику (річ, предмет, справа), але має зовсім інші варіанти перекладу, такі як циліндр [11: 5], химера [11: 21], штукovina [11: 22], механізм [11: 22], машина [11: 22], неземне тіло [11: 21], страхіття [11: 21], потвора [11: 22], істота [11: 22], ходяча вежа [11: 24], чорна постать [11: 24], жахливе створіння [11: 30], колос [11: 31].

Отже, як сказано вище, істоти, які виходять з циліндрів, називаються марсіанами (*Martians*). Автор роману описує їх по-різному. Ось кілька прикладів з перекладом на українську мову Дмитром Паламарчуком: *new-comers* - прибульці, *ugly brutes* - потвори, *fighting machines* - військові машини, *tripod* - тринога, *creatures* - істоти, *monstrous tripods* - страхітливі триноги, *a sort of metallic spider* - один із видів металевих павуків, *huge round bodies* - величезні круглі тіла, *walking engine of glittering metal* - крокуюча машина з блискучого металу, *machine* - жива істота, *structures* - машини, *one of those complicated fabrics* - одна з тих досконалих машин, *mechanism* - механізм.

Як бачимо, письменник користується і метафоричними порівняннями, і емоційними прикметниками, і простими загальноживаними словами. Так автор створює художній образ одного з головних героїв роману - марсіанина.

Досить докладний опис загального виду марсіан міститься в наступному уривку:

And this *Thing* I saw! How can I describe it? A *monstrous tripod*, higher than many houses, striding over the young pin-trees and smashing them aside in its career; a *walking machine of glittering metal*, striding now across the heather; articulate ropes of steel dangling from it and the clattering tumult of its passage mingling with the riot of the thunder [6: 74].

Дмитро Паламарчук переклав цей уривок тексту наступним чином:

І що то була за химера! Як її змалювати? Страхітлива тринога, вища за будинки, що, ламаючи дерева, продирається молодим сосняком; крокуюча машина з блискучого металу, яка ступає по вересу. З вершини її опущено якісь сталеві суглобисті линви; гуркіт її ходи зливається з ударами грому [11: 21].

В іншому уривку подається зовнішній вигляд цих істот порівняно зі звичайними мешканцями землі:

They were, I now saw, the most unearthly *creatures* it is possible to conceive. They were *huge round bodies* - or rather *heads* - about four feet in diameter, each *body* having in front of it a *face*. This *face* had no *nostrils* - indeed the *Martians* do not seem to have had any sense of *smell*, but it had a pair of very large dark *eyes*, and just beneath this a kind of fleshy *beak* [6: 209-210].

Цей другий уривок тексту у перекладі виглядає так:

Тепер я побачив, що ці *істоти* не мають нічого *земного*. Це були масивні *кулясті тіла*, певніше б сказати - просто *голови* близько чотирьох футів у діаметрі з невиразною подобою *обличчя*. Вони не мали *ніздрів*, і я подумав, що вони, мабуть, взагалі позбавлені *нюху*; на *обличчі* у них було тільки двоє великих темних *очей*, а нижче щось таке, ніби м'ясистий *дзьоб* [11: 63].

В мові перекладу і першого, і другого уривків перекладач в основному зберіг термінологізовані лексичні одиниці, хоча без лексичних та синтаксичних трансформацій зробити це не вдалося. Для опису марсіан, їхнього зовнішнього вигляду письменник використовує і звичайну нейтральну лексику, і емоційні іменники та прикметники, і порівняння з предметами навколишнього середовища та природи, і специфічні експресивні звороти, тобто всі можливі засоби, характерні для твору художньої літератури. Не вдаючись зараз у детальні подробиці перекладу, зазначимо тільки дуже виразні порівняння: *химера*, *тринога*, *вища за будинки*, *страхітлива тринога*, *гуркіт ходи зливається з ударами грому*. Усі ці мовні засоби досить вдало передані українською мовою. Нічого дивного, адже це - художній твір.

Дуже докладно письменник розповідає про головну зброю марсіан - **тепловий промінь** (the heat of ray), який не лише вбиває людей, але й нищить все, що їх оточує. *The heat-ray in the Chobham road* - так називається шоста глава роману. Нейтральні синоніми до терміну тепловий промінь наступні: *beam of heat* (тепловий промінь), *intense heat* (інтенсивна теплота), *jet of fire* (вогняний потік). Не менше є в тексті і емоційно забарвлених синонімічних виразів та метафоричних порівнянь до цієї основної термінологічної сполуки: *this flaming death* - вогняна смерть, *inevitable sort of heat* - неблаганний тепловий меч, *invisible finger* - невидимий палець, *a line of flame* - вогняна лінія. Наслідок від дії цього теплового променя описаний у наступному тексті:

However it is done, it is certain that a beam of heat is the essence of the matter. Heat, and invisible, instead of visible, light. Whatever is combustible flashes into flame at its touch, lead runs like water, it softens iron, cracks and melts glass, and when it falls upon water, incontinently that explodes into steam [6: 43].

У перекладі Дмитра Паламарчука цей уривок виглядає так:

Ясно тільки те, що в основі їхньої зброї лежала *теплова енергія*. Від найменшого дотику цього струменя, все, що могло горіти, вибухало полум'ям, *олово* розплавлялось як вода, *залізо* розм'якувалося, *скло* тріскалось й текло, а *вода* перетворювалася на *пару* [11: 12].

Кидається в очі, що переклад аж занадто своєрідний, адже перше речення в уривку ні в лексичному, ні в синтаксичному відношенні не відповідає англійському оригінальному висловлюванню, хоча зміст повністю збережений, він не змінився. Подібна лексико-семантична зміна цілком допустима річ під час перекладу художнього твору.

Але повернімося до лексико-термінологічного опису планети Марс, циліндра з марсіанами, зовнішнього виду марсіан і їхнього навколишнього оточення. Для цього автор роману використовує звичайну загальнонавчальну лексику, яка може бути не тільки однокомпонентною: *clothing* (одяг), *nature* (природа), *wheel* (колесо), *apparatus* (апарат), *plane* (площина), *face* (обличчя), *head* (голова), *nostrils* (ніздрі), *eyes* (очі), *smell* (нюх), *beak* (дзьоб), *planet* (планета), *star* (зірка), *explosion* (вибух), але й двох і трьохкомпонентною: *round bodies* - кулясті тіла, *changes of temperature* - температурні коливання, *spatulate hands* - лопатні руки, *auditory organ* - орган слуху, *round drum* - кругла перетинка. Подібні лексичні одиниці мають в тексті певний рівень термінологічного забарвлення. Наскільки цей рівень високий – це вже інша справа.

Тут зразу ж виникає питання, як взагалі можна пояснити таке явище термінологізації загальнонавчальних слів? Очевидно, подібна лексика піддається вторинній номінації, тобто відбувається зміна семантики слів шляхом довантаження їх терміном змістом або за допомогою переосмислення. Такий лексико-семантичний спосіб термінотворення є добре відомий і він не раз використовувався в художніх творах, наприклад Жуль Верном в багатьох його науково-фантастичних романах. У наведених уривках тексту з "Війна світів" такі загальнонавчальні слова, як *thing* (хімера), *missile* (ядро), *spider* (павук), *tripod* (тринога), *body* (тіло), *sword of heat* (тепловий меч), *unearthly creatures* (неземні істоти) піддалися метафоризації, тобто перенесенню значення за подібністю форми предметів або зовнішніх чи внутрішніх ознак і були переосмислені. Інша група слів: *cylinder* (циліндр), *face* (обличчя), *eyes* (очі), *nostrils* (ніздрі), *head* (голова), *smell* (нюх), *beak* (дзьоб) тільки дещо змінили лексико-семантичну семантику і водночас одержали певний рівень термінологізації [10: 86-89].

Взагалі, що стосується перекладу загальнонавчальних слів і словосполучень, то їх можна передавати за допомогою відповідних еквівалентів, як це зроблено в останніх прикладах, або із застосуванням деякої лексичної трансформації, під якою розуміється "заміна певних слів або словосполучень мови оригіналу з метою точного передання змісту та врахування норм мови перекладу" [9: 111], як наприклад: *fighting machine* - бойова тринога, *handling machine* - руката машина, *matter of the food* - харчі, *black smoke* - чорний газ і т. д.

Під час перекладу залежно від змісту іноді здійснюється контекстуальна заміна, яка передбачає перетворення лексичної одиниці з широким значенням на лексичну одиницю з вузьким значенням, що практично означає заміну родового поняття на видове поняття, або і навпаки – видового на родове. В цьому плані необхідно пам'ятати, що загальнонаукові та загальнотехнічні терміни - це переважно лексичні одиниці з широким значенням, які під час перекладу можуть передаватися різними еквівалентними за змістом одиницями. Вони є загальновідомими, наприклад: *machine, device, mechanism, system, structure, process, element, part, case, arm, box, creature, body, apparatus, complex, machinery, organ, connection, piece, appliance, nature, plane, material* etc. Нагадаємо, що загальнонаукову лексику визначають як лексику, характерну для стилю мови науки і техніки загалом, тобто для всіх галузей. Під цією лексикою розуміють ті слова, за допомогою яких можна описати й охарактеризувати явища та процеси у найрізноманітніших науках [9: 109].

Багато з них можна зустріти як в англійському варіанті роману, так і в українському перекладі. Ясно, що перекладач знаходив в українській мові відповідні синоніми. Ось які синоніми до загальнонаукового слова *machine* з різними означеннями запропонував перекладач: *механізм, руката машина, бойова тринога, тринога, машина для копання*. В тексті на с. 208 цей термін *machine* має в одному випадку переклад *істота*, а в другому *тринога машина*, в третьому випадку - слово *structures* перекладено як *машина* [11: 62].

Як бачимо, лексика роману є дуже різноманітною і такою ж вона залишається в перекладі українською мовою у виконанні Дмитра Паламарчука.

В загальному плані роман Герберта Уеллса "Війна світів" підтвердив думку про те, що його автор був одним із найбільших популяризаторів науки і його голос в той час був одним із найвпливовіших голосів [5: 1056].

Популяризація науки була дуже важливою справою для письменника і тому в 1914 році він видає роман "Звільнений світ" (*The world liberated*), в якому саме наука допомагає створити всесвітню державу. І в цій державі винахідники, на його думку, будуть мати можливість користуватися усіма соціальними благами цивілізованого суспільства.

А перші наукові романи, повні фантастичних, зачаровуючих псевдонаукових міркувань, були відбитком політичних та соціальних поглядів того часу [12: 2948].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Все вищесказане дозволяє зробити певні висновки. 1. В романі немає ніякої спеціальної марсіанської термінології. Марсіанські терміни - це застосовані в романі переважно загальнонаукові та загальнонавчальні лексичні одиниці, які завдяки лексико-семантичному переосмисленню набули певного термінологічного забарвлення. 2. Другим способом термінологічного переосмислення є метафоричне та метонімічне найменування, яке дозволило виконати досить адекватний переклад великої кількості лексичних одиниць українською мовою. 3. Термінологізовані загальнонавчальні та загальнонаукові лексичні одиниці не мають дефініцій і тому не можуть вважатися повноправними термінами з найвищим рівнем термінологізації. 4. Переклад багатьох терміноподібних слів був виконаний описовим способом із довільним використанням і лексичних, і синтаксичних елементів української мови, на яку був виконаний переклад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Webster's Third New International Dictionary of the English Language. – Springfield : Merriam-Webster Inc. Publishers, 2000. – 2662 p.
2. Пономарів О. Стилiстика сучасної української лiтературної мови / О. Пономарiв. – Тернопiль : Навчальна книга - Богдан, 2000. – 248 с.
3. О. Медведiв А. Жуль Верн. Науково-технiчна термiнологiя його романiв та її переклад / А. Медведiв, В. Дмитрук // Матерiали I Мiжнар. конф. "Дослiдження i викладання iноземних мов у глобалiзованому екoномiчному просторi". – К. : ВПЦ "Київський унiверситет", 2014. – С. 69–75.
4. The Oxford Companion to English Literature. – Fifth edition. – Oxford : OUP, 1985. – 1155 p.
5. Wells H. G. The War of the Worlds / H. G. Wells. - St.Petersburg, 2010. – 320 p.
6. Dmytruk V. Typological features of word-formation in computing, the Internet, and programming in the first decade of the XXI century / V. Dmytruk // Вiсник Львiв. нац. ун-ту. Серiя : "Иноземнi мови". – Львiв : Львiв. нац. ун-т iм. I. Франка, 2010. – Вип. 17. – С. 16–21.
7. Медведiв А. Що ж таке термiн? / А. Медведiв // Проблеми української термiнологiї : [зб. наук. праць учасн. XI Мiжнар. наук. конф. "Проблеми української термiнологiї СловоСвiт-2010"]. – Львiв : Нацiональний унiверситет "Львiвська полiтехнiка", 2010. – С. 12–18.
8. Васенко Л. Фахова українська мова / [Васенко Л., Дубiчинський В., Кримець. О.]. – Киiв : Центр учбової лiтератури, 2008. – 272 с.
9. Процик I. Українська фiзична термiнологiя на зламi столiть / I. Процик. – Львiв : Видавничий центр ЛНУ iм. I. Франка, 2004. – 177 с.
10. Уеллс Г. Вiйна свiтiв / Г. Уеллс. – Киiв : Днiпро, 1977. – 465 с.
11. Columbia Encyclopaedia. – Fifth edition. – Columbia : Columbia University Press, 1975. – 3048 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Ponomariv O. Stylistyka suchasnoyi ukrayins'koyi literaturnoyi movy [The Style of Modern Ukrainian Literary Language] / O. Ponomariv. – Ternopil' : Navchal'na knyga - Bogdan, 2000. - 248 s.
2. Dmytruk V. Istoriya rusiv. Terminologiya, yiyi osoblyvosti i pereklad [History of R. Terminology, its Features and Translation] / V. Dmytruk, A. Medvediv // Problemy ukrayins'koyi terminologiyi [Problems of Ukrainian Terminology] : [zb. nauk. prats' XIII Mizhnar. nauk. konf. "Problemy ukrayins'koyi terminologiyi "SlovoSvit 2014"]. – L'viv : Natsional'nyy universytet "L'vivs'ka politekhnik", 2014. - S. 66–72.
3. Medvediv A. Jules Verne. Naukovo-tekhnichna terminologiya yogo romaniv ta yiyi pereklad [Jules Verne. Scientific and Technical Terminology of his Novels and its Translation] / A. Medvediv, V. Dmytruk // Materialy I Mizhnar. konf. "Doslidzhennya vykladannya inozemnykh mov u globalizovanomu ekonomichnomu prostori". - K. : VPTS "Kyuyivs'kyy universytet", 2014. - S. 69–75.
4. The Oxford Companion to English Literature. – Fifth edition. – Oxford : OUP, 1985. – 1155 p.
5. Wells H. G. The War of the Worlds / H. G. Wells. - St.Petersburg, 2010. – 320 p.
6. Dmytruk V. Typological Features of Word-formation in Computing, the Internet, and Programming in the First Decade of the XXI Century / V. Dmytruk // Visnyk Lviv. nats. universytetu. Seriya : Inozemni movy [Lviv National University Journal. Series : Foreign Languages]. – L'viv : Lviv. nats. univ. im. I. Franka, 2010. - Vol. 17. - S. 16–21.
7. Medvediv A. Shcho zh take termin? [What Is the Term?] / A. Medvediv // Problemy ukrayins'koyi terminologiyi [Problems of Ukrainian Terminology] : [zb. nauk. prats' XI Mizhnar. nauk. konf. "Problemy ukrayins'koyi terminologiyi "SlovoSvit 2010"]. – L'viv : Natsional'nyy universytet "L'vivs'ka politekhnik", 2010. - S. 12–18.
8. Vasenko L. Fakhova ukrayins'ka mova [The Professional Ukrainian Language] / [Vasenko L., Dubichyns'kyy B., Krymets' O.]. – Kyiv : Tsentr uchbovoyi literatury, 2008. – 272 s.
9. Protsyk I. Ukrayins'ka fizychna terminologiya na zlami stolit' [Ukrainian Physical Terminology at the Turn of the Centuries] / I. Protsyk. – L'viv : Vydavnychyy tsentr LNU im. I. Franka, 2004. – 177 s.
10. Wells G. Viyina svitiv [The War of the Worlds] / G. Wells. – Kyiv : Dnipro, 1977. – 465 s.

Матеріал надійшов до редакції 02.02. 2015 р.

Дмитрук В. А., Медведев А. Р., Дмитрук А. А. Марсианская лексика в романе Герберта Уэллса "Война миров".

В статье рассмотрены особенности лексики научно-фантастического романа "Война миров" английского писателя Герберта Уэллса, в том числе ее перевод на украинский язык. Показано, как общеупотребительные и общенаучные слова превращаются в терминологизированные лексические единицы. Это происходит путем семантической трансформации, метафоризации и метонимизации. Авторы считают, что уровень терминологизации слов зависит от их окружения словами из той же группы понятий. Перевод лексики выполнялся контекстуальным способом и способом семантических и метафорических преобразований.

Ключевые слова: лексические особенности, общеупотребительные слова, общенаучные слова, терминологизация, семантическая трансформация, метафорическое превращение.

Dmytruk V. A., Medvediv A. R., Dmytruk A. A. Martian Lexis in the Novel by H. G. Wells "The War of the Worlds".

In this paper the comparison attempt by means of lexical-semantic and lexical-stylistic analysis of terminological units used in the sci-fi novel "War of the Worlds" by English writer H. G. Wells and their Ukrainian translation made by Dmytro Palamarchuk is performed. Stylistic aspects of terminological units functioning in the novel are determined and peculiarities of the terminological specialization process of words of general use are established in texts of literary style. Having compared English and Ukrainian terminology of the novel by H. G. Wells "The War of the Worlds", we have made the following conclusions. 1. In the novel there is no special Martian terminology. Martian terms are mainly general scientific and common words that due to their lexical-semantic rethinking have acquired the terminological specific. 2. The second way of terminology rethinking is the metaphorical and metonymical naming allowing performing the adequate translation of the large number of lexical items in Ukrainian. 3. General scientific and common words undergone terminological specialization have no definitions and therefore they cannot be considered as the complete term with the highest level of the terminological meaning. 4. Translation of many words similar to terms was performed using descriptive method with the random use as lexical items as syntactical ones of the Ukrainian language in which the translation was done.

Keywords: lexical peculiarities, words in general use, general scientific words, terminological specialization, semantic transformation, metaphorical transformation.